

7. 1. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Svépomoc podle občanského zákoníku

Náš právní řád, ostatně jako většina moderních právních řádů, obecně stanoví zákaz svépomoci, jako jednoho z prostředků ochrany subjektivních práv. Tento způsob ochrany je totiž zásadně neslučitelný se základní rolí právních předpisů. Právní řád je soubor pravidel, který stát nejen stanoví, ale je také výlučně oprávněn k jejich vynucování.

Náš právní řád, ostatně jako většina moderních právních řádů, obecně stanoví zákaz svépomoci, jako jednoho z prostředků ochrany subjektivních práv. Tento způsob ochrany je totiž zásadně neslučitelný se základní rolí právních předpisů. Právní řád je soubor pravidel, který stát nejen stanoví, ale je také výlučně oprávněn k jejich vynucování.

K ochraně subjektivních práv jsou zásadně povolány příslušné orgány státu. To mimo jiné vyplývá i z ustanovení § 4 občanského zákoníku, podle kterého proti tomu, kdo poruší nebo ohrozí právo, se lze domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán. Vzhledem k tomu, že v životě však nastávají i takové situace, kdy použití svépomoci je nejen ospravedlnitelné, ale i žádoucí (což si zákonodárce samozřejmě uvědomuje), nalezneme v občanském zákoníku ustanovení, jež znamenají výjimku ze zákazu svépomoci, a za přesně stanovených podmínek tak svépomoc připouštějí.

Pod svépomocí se většinou rozumí případy, kdy je narušen monopol státu k vynucování povinností, a to tak, že je nahrazen mocí soukromou, která se uskutečňuje proti vůli povinného subjektu, a která přímo směřuje k vynucení splnění povinnosti či k tomu, aby bylo později možno tuto povinnost vynutit státní mocí.

Svépomoc se může vyskytovat v podstatě ve dvou základních formách, a to buď jako dočasné opatření nebo svémocná exekuce, což se liší podle toho, zda ohrožený subjekt odvrací hrozící porušení povinnosti nebo zda ohrožený svépomocně koná to, co má vykonat sám povinný. V občanském zákoníku se v ustanovení § 6 dočteme, že jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit.

Z uvedeného vyplývá, že svépomoc může směřovat pouze proti protiprávnímu jednání, tedy proti zásahu do práva, proti kterému může zasahovat i moc státní. Tímto je vlastně ze svépomoci vyloučeno jednání v krajní nouzi, u kterého nenalezneme znak protiprávního jednání. Dále musí být splněna podmínka bezprostřední hrozby zásahu do práva. V této souvislosti někteří odborníci vedou diskusi o možnosti použití svépomoci proti zásahu trvajícimu. Ustanovení § 6 nedovoluje použít svépomoc proti trvajícimu zásahu a někteří teoretici také toto použití svépomoci striktně odmítají. Objevují se však i názory, které se přiklánějí k tomu, že v určitých situacích (např. únos), je použití svépomoci i proti trvajícimu zásahu spravedlivé.

Podle dikce zákona zásah musí být odvrácen přiměřeným způsobem, což znamená především v té maximální intenzitě, která je dostatečná k odvrácení protiprávního zásahu. Toto platí i pro prostředky užívané k odvrácení zásahu. Dále je nutné, aby újma z odvrácení protiprávního zásahu byla v rozumném poměru k újmě, která hrozí ohroženému.

Svépomocí se občanský zákoník zabývá (a to z hlediska odpovědnosti za škodu) také v ustanovení § 418 odst.2. Podle něj ten, kdo způsobil škodu v nutné obraně proti hrozícímu nebo trvajícimu útoku,

za tuto škodu neodpovídá, přičemž o nutnou obranu nejde, byla-li zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku. Toto ustanovení se považuje za speciální k § 6 občanského zákoníku. Fakticky však o specialitu nejde a mezi § 6 a § 418 odst. 2 občanského zákoníku tak dochází k rozporu, kdy zatímco § 6 nedovoluje svépomoc proti trvajícím útoku, tak § 418 odst. 2 naopak možnost zásahu proti trvajícím útoku připouští. Tento rozpor by měl být vyřešen.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontrakčním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)